

فلسفه خلقت در تبیین سیدالشهدا(ع)

حجت‌الاسلام والمسلمین محمد رضا جواهری
عضو هیأت علمی دانشگاه فردوسی

فلسفه خلقت انسان چیست؟ در قرآن و حدیث پاسخ این پرسش وجود دارد. در یک حدیث، امام حسین(ع) فلسفه خلقت آدمیان را به اصحاب خویش آموزش داده‌اند. سلمه بن عطا گفته است: «امام صادق(ع) فرمود: حسین بن علی(ع) نزد یاران خود آمد و گفت: ای مردم! خدای متعال بندگان را جز برای اینکه او را بشناسند نیافریده است، پس چون او را بشناسند، پرستش او می‌کنند و چون او را بپرستند، از پرستش جزاوی بی‌نیاز می‌شوند. مردی به امام گفت: ای پسر پیامبر خدا! پدر و مادرم فدای تو باد، معرفت و شناخت خدا چیست؟ امام فرمود: اینکه اهل هر زمان امام خود را که اطاعت او بر آنان واجب است، بشناسند». (علل الشرایع شیخ صدوق، ج یک، ص۹)

در این حدیث حسینی، مهم‌ترین پرسش و نیاز بشر در طول تاریخ بررسی شده است. خداوند عزوجل چرا انسان‌ها را آفرید؟ این سؤال همواره در ذهن انسان‌ها در جهان، جاری بوده است. امام حسین(ع) در این گفتار، علت خلقت انسان‌ها را معرفت خدا و سپس عبادت او اعلام کرده‌اند. با معرفت و عبادت خدای سبحان، راه پرستش غیرخداوند بسته می‌شود. عبادت توأم با معرفت، انسان‌را از پرستش بت‌ها و طاووت‌ها و هوای نفس و شیطان باز می‌دارد. انسان با عبادت خدا آزاد می‌شود و از غل و زنجیرهای ذهنی و فکری رهایی می‌یابد. در ادامه این حدیث، زمانی که یکی از حاضران از امام حسین(ع) می‌پرسد معرف و شناخت خدا چیست، امام در پاسخ، شناخت اهل هر زمان از امام زمان خودشان را بیان می‌کند. خداوند چون انسان را آفرید، برای اینکه او را بشناسند و بپرستند، خود راهی را برای این معرفت و عبادت گشود. خداوند راهنمایی را برای این شناخت و پرستش قرار داد و شناخت و پرستشی را که آن راهنمایان از جانب خدا به بشر بیاموزند، پذیرا شد. آموزگاران اصلی معرفت خدا و عبادت درست و کامل خدا، پیامبران و امامان بوده‌اند. در عصر خاتم الانبیاء، چهارده معصوم(ع) بهترین راهنمایان بشر به سوی معرفت و عبادت خدا بوده‌اند و خواهند بود. پس از رحلت پیامبر خدا(ص) در عصر امامت، جانشینان پیامبر خدا راهنمایان معرفت و عبادت پروردگار جهان بوده‌اند. امام صادق(ع) نقل می‌کند که حسین بن علی(ع) در تبیین چستی معرفت خدا، از معرفت امام زمان(ع) سخن گفته‌اند. معرفت و پرستش خدا هنگامی دقیق و صحیح است که از طریق راهنماییانی باشد که خود خداوند معین کرده است، بنابراین راه شناخت خدا و شناخت دین خدا، شناخت امام عصر(ع) است. پیامبر و امامان، انسان‌های برگزیده خدا و عارف خداوند بوده‌اند که از سوی خدا برای راهنمایی بشر به سمت معرفت و عبادت خدا منصوب شده‌اند. حجت خدا بهترین راهنما و آموزش دهنده چگونگی معرفت و پرستش خداوند متعال است. راه رسیدن به فلسفه خلقت انسان‌ها، معرفت امام زمان(ع) است. رفتار و گفتار اهل بیت(ع) در پی قرآن و سنت پیامبر خدا، بالاترین و مهم‌ترین و معتبرترین منبع برای شناخت و پرستش خداوند است. خداشناسی از راه نبوت و امامت کامل خواهد شد. پیامبر و امام از طرف خدا آمده‌اند و خدا را به خوبی می‌شناسند، بنابراین بهترین راهنمایان بشر در طریق خداشناسی هستند.

اشارت

بوی خوش تو هرکه از باد صبا شنید

ریحانه عامل‌نیک‌ا در تقویم دینی، روزها و مناسبت‌هایی وجود دارد که ما معمولاً از آن‌ها بی‌اطلاع هستیم. در ماه محرم اتفاقات بی‌شماری برای تاریخ بشر رقم خورده است. درست همان روزی که بنی‌امیه، خادمان زرو زور و تزویر، به پنهان حکومت، خون امام عصر خود را ریختند و مسیر تاریخ را تغییر دادند. خدای متعال به حضرت آدم و حوا گفت از عرش من به زیر آیدید. «... وَ قُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ» و در سال‌های بعد از آن، حضرت آدم(ع) در ۱۱محرم در زمینی که به آن هبوط پیدا کرده بود، دار فانی را وداع گفت و به دیدار پروردگار شتافت. اینجا کربلاست، سال ۶۱ قمری. بنا به نقلی امروز کاروان اسرا به سمت کوفه حرکت کرده‌اند. بدن‌های حضرات شهید در گودال قتلگاه است. بوی خوش پیکرهای مطهر در یاد پیچیده است و به قبیله‌ای در آن اطراف می‌رسد. زنان قبیله به گودال قتلگاه می‌آیند و شیون‌کنان آن اجساد مطهر را می‌بینند. در همین حال زنان می‌بینند که مردی نورانی به سمت آن‌ها می‌آید و او کیست جز حضرت زین‌العابدین(ع) که بر بدن پاک و مطهر یک معصوم، جز معصومی دیگر نمی‌تواند نماز بخواند و آن را کفن کند و به خاک بسپارد.

در کتب تاریخی از امام‌رضا(ع) نقل شده است که یکی از یاران می‌گوید: «نزد امام‌رضا(ع) بودم که علی بن ابی حمزه، ابن سراج و ابن مکارم برایشان وارد شدند. علی بن ابی حمزه به امام گفت: برای ما از پدران‌ت روایت شده است که امور [دقی] امام را تنها امامی همانند او به عهده می‌گیرد. امام‌رضا(ع) به او فرمود: «مرا از حسین بن علی(ع) خبر بده که آیا امام بود، یا نبود؟». گفت: امام بود. فرمود: «چه کسی کارهای او را به عهده داشت؟». گفت: علی بن‌الحسین(ع). فرمود: «علی بن‌الحسین(ع) کجا بود؟». گفت: در کوفه در دست عیبادا... برنید بود، وافزود: علی بن‌الحسین(ع) [از میان اسیران] بیرون رفت، بدون آنکه بفهمند». (کشی، محمد بن عمر، رجال الکشی، صص ۴۶۳-۴۶۴. مشهد، دانشگاه مشهد، ۱۳۴۸ش. بنا بر همین نقل و دیگر نقل‌ها که در تاریخ بررسی شده است، امروز آن بدن‌های بی‌سر در کربلا دفن شده‌اند. به دستان مطهر و با آداب و اصول کامل.

بردار و بخوان

کتابخانه

مداحی ویژه محرم و صفر

کتاب کتیبه(مداحی ویژه محرم و صفر) اثر مؤلفان: مجتبی‌ی عبداللهی، امیر قربانی، حسین بیدگلی، سیدحسین حسینی‌و علی‌علی بیگی، کوششی است در جمع‌آوری اشعار محرم و صفر در این کتاب، سبک‌های مختلف مداحی و روضه‌ها آورده شده است و به تفکیک مناسب‌ها روضه‌ها و امراتی گردآوری شده‌اند. می‌توانید از تفکیک و تقسیم‌بندی این کتاب در فهرست به خوبی برای پیدا کردن سبک و سیاق و موضوع موردنیازتان استفاده کنید. در فهرست به‌طور خلاصه این عنوان‌ها به چشم می‌خورد: زمزمه، نوحه، ورودیه، زمینه، شب تاسوعا، شب عاشورا، شام غریبان، سوم امام حسین(ع)، اربعین، واحد‌کند، واحد تند، شور و...

در بخشی از کتاب کتیبه می‌خوانیم:

از تو می‌خونم دوباره، قلمم دیگه بی‌قراره

دعوتم کنی، می‌بینم کربلا تو دوباره

سرم بره، پَرم بره، حرم نمی‌ره یادم

جوونیمو، برا حسین، برار قیه دادم

تا چون دارم، ریزه خور مادر این خونواده‌ام

گریه شده هرشب کارم/ دیوونه این دربارم

کربُلا، دوست دارم!

کربُلا دوست دارم!

کشتی نجاتو عشقه، خاک قدما تو عشقه

خیلی می‌خوامت به مولا، کربلا تو عشقه

همیشه با حسینمو، گدای هیبتاشم

اگه منو قبول کنه، غلام روسیاشم

خاطرشو خیلی می‌خوام، تا وقتی که زنده باشم

عشق تو شد کار و بارم/ دست خدا می‌شه یارم

کربُلا، دوست دارم!

کربُلا، دوست دارم!

شهر
اخبار
SHAHIRANNEWS.IR
۲۸ خرداد ۱۳۹۳
شماره ۳۳۳۵

۱۴

● آغاز امامت در سخت‌ترین لحظه تاریخ

آغاز امامت امام سجاد(ع) هم‌زمان با سخت‌ترین لحظه تاریخ است و همین، بار سنگین امامت را سنگین‌تر می‌کند، چون این آغاز با عاشورای حسینی هم‌زمان شد و به دنبال آغاز امامت، آغاز اسارت بود. اما حضرت زین‌العباد(ع) چنان ماجرا و اتفاقات را مدیریت کردند که حادثه عاشورا احیا شد و اگرچه دستگاه اموی قصد داشت عاشورا را حذف و حصر تاریخی‌کند و اجازه ندهد جامعه متوجه حقیقت واقعه‌شود، امام سجاد(ع) هم عاشورا را از تحریف حفظ کردند و اجازه ندادند حقیقت وارونه جلوه داده‌شود و هم در همراهی با حضرت زینب(س)، علم تبیین برافراشتند و حقیقت عاشورا را برای تاریخ عیان کردند.

● جهاد تبیین حضرت سیدالسادین(ع)

سختی‌های امامت امام سجاد(ع) به عاشورا و اسارت ختم نمی‌شود، بدترین دوران از تاریخ مدینه بعد از پیامبر(ص) آن زمان بود. مدینه از سال دهم هجری، دست اهل بیت(ع) و حاکمان الهی نبود و بعد از رحلت پیامبر(ص)، چه در زمان امیرالمؤمنین(ع) و چه در دوران امام حسن(ع) و امام حسین(ع)، آن حضرات خانه‌نشین بودند و همین مسئله، عواقب سوء خود را در دوران امام سجاد(ع) نشان داد. به‌گونه‌ای‌که تعداد یاران حضرت در مدینه به بیست نفر نمی‌رسید، اما امام چنان زمینه‌سازی و برنامه‌ریزی کردند که هم عاشورا تبیین شد و هم فضایی‌شکل‌گرفت که بعد ها چندهزار نفرای درس‌امامین باقرین(ع) نشستند.

● صحیفه به ما امید می‌دهد

دعاهایی که از امام سجاد(ع) به یادگار مانده است، به‌ویژه دعاهای صحیفه سجادیه، حوزه‌های مختلف روابط انسانی را شامل می‌شود و متون انسان‌ساز است. این دعاها انسان را در شناخت خدا و شیطان کمک می‌کند. برای ارتباط با پدر و مادر، فرزند، همسایگان و حتی آپارتمان‌نشینان امروز الگویبخش است و اگرچه ظاهر دعا دارد، سبک زندگی را در عرصه‌های مختلف به ما یاد می‌دهد. ما حتی برای فهم قرآن به صحیفه و دعاهایش نیاز داریم و باید با این اقیانوس از معارف، انس بگیریم. این انس، روح ما را قوی می‌کند و به ما در مواجهه با مشکلات و مصیبت‌ها امید می‌دهد و نمی‌گذارد ناامید شویم.

بررسی شیوه امامت امام سجاد(ع) پس از عاشورا به مناسبت سالروز شهادت ایشان

احیای جامعه با دم مسیحایی دعا

● صبر و مقاومت راهبردی در مقابل مصیبت

رمز موفقیت‌های امام سجاد(ع) در بجو‌حه آن همه بلا و مصیبت، استقامت و مقاومت و عقب‌نشینی نکردن بود، یعنی با وجود سنگینی مصیبت عاشورا و اسارت، آن حضرت به‌گونه‌ای صبر و مقاومت کردند که دشمن عقب نشست. از مهم‌ترین اقدامات امام سجاد(ع)، نیروسازی و شاگردپروری بود. حضرت افراد دارای قابلیت و ظرفیت را رصد و جذب می‌کردند و بعد آن‌ها را پرورش می‌دادند. در آن دوران فساد گسترش یافته بود و لهویات علنی بروز و ظهور داشت. ایشان با شیوه دعا و مناجات در چنان فضایی، پیوندی عاشقانه بین جامعه و خدا برقرار و فضا سازی معنوی در جامعه ایجاد کردند.

● انتخاب قالب دعا برای هدایت

امام سجاد(ع) با علم به این مهم که اگر جامعه به سمت گناه و معصیت برود از خدا جدا می‌شود، قالب دعا و مناجات را برای هدایت انتخاب کردند و کوشیدند با ایجاد فضای معنوی در جامعه و برقراری ارتباط بین جامعه و خدا، مردم را از گناه دور کنند و از آنجاکه در فرهنگ وحی و مکتب اهل بیت(ع)، اطاعت از خدا رشد و عزت می‌آورد و در مقابل، معصیت انسان را خوار می‌کند، هر چه جامعه اطاعت‌پذیر شود و در مسیر خدا قرار بگیرد، رشد و عزت پیدا می‌کند و یکی از راه‌های این انس و طاعت، دعا و مناجات است که به ارتباط بنده با خدا عمق و دامنه می‌بخشد.

● جامعه، شیرینی صحیفه را مزه کند

صحیفه سجادیه کتاب زندگی است و هر آنچه نیاز داریم، در دعا‌های مختلف این صحیفه به آن پاسخ داده می‌شود. اگر با آن انس بگیریم، بسیاری از مشکلات ما اصلاً بروز نمی‌کند که نیاز به راهکار و حل آن‌ها داشته باشیم؛ چون هر داعیی در این صحیفه، راهی خاص را پیش پای ما می‌گذارد که عبور از آن، گره‌گشا و رشددهنده است. ضرورت دارد حوزه‌های علمیه، دانشگاه‌ها و حتی آموزش و پرورش برای معرفی و انس با صحیفه سجادیه، برنامه و اهتمام داشته باشند؛ چون هرکه شیرینی انس با این کتاب را بچشد، دائم حسرت می‌خورد که چرا زودتر با آن مأنوس نشده است.

روشنا

این کارها را کند تا از آن کسانی باشد که ایمان آوردند و سفارش کردند دیگران را به صبر و سفارش کردند به شفقت به مردم.

نور بی خاموشی

«این فرد کسی است که بطحا(نام مکانی در مکه معظمه) جای پیش‌را می‌شناسد و خانه کعبه و حرم و بیرون حرم با او آشناست/ این شخص، پسر پاکیزه، نشانه و راهنماست/ هنگامی که قریش او را ببینند، گوینده آن‌ها می‌گویند: کرم و جود، به مکارم او ختم می‌شود». در این هنگام، هشام به شدت عصبانی شد و چون نمی‌توانست با امام درگیر شود، دستور داد فرزند ق را در مکانی به نام «عسفان» بین مکه و مدینه، زندانی کنند.

منبع: تهذیب‌الکمال، ص ۴۰۰؛ سیر اعلام النبلاء، ص ۳۹۸؛ مناقب ابن شهر آشوب، ص ۱۸۳؛ حلیه‌الاولیاء، ص ۱۳۹.

در بین دو چشمش (محل سجده) علامت سجده نمایان بود». ایشان مشغول طواف و اعمال شدند. هشام دید که مردم به‌خاطر امام و تجلیل واحترام ایشان کنار رفتند تا حضرت حجرالاسود را اسلام کنند. هشام از این موضوع خشمگین شد. یکی از اطرافیان او پرسید: این شخص کیست که مردم این‌گونه احترامش می‌کنند؟ فرزندی(شاعر معروف عرب) که آن حضرت را شناخته بود، گفت: «من او را می‌شناسم» و بالبداهه شروع به خواندن اشعاری کرد و ابیات زیادی را در فضایل امام بیان کرد که به چند بیت از آن اشاره می‌کنیم:

در بین مردم، شأن و مقام والایی داشتند. در کتب تاریخی نقل شده است که هشام بن عبدالملک، از حکام بنی‌امیه، برای انجام حج عازم مکه شد. به وقت طواف، وقتی می‌خواست سنگ حجرالاسود را زیارت کند، به‌خاطر ازدحام جمعیت، موفق نشد. خادمان منبری در کنار حرم گذاشتند و هشام بر روی آن نشست و لشکران دور او را گرفتند. در همین زمان امام سجاد(ع) وارد شدند. درحالی‌که عباپی بر دوش مبارکشان بود، «احسن الناس وجها و اطیبهم رائحه، بین عینیه سجاده، زیباترین مردم از نظر صورت و خوش‌بوترین مردم بود و

سیدمیرزا محمد تقی
میرزا محمد تقی

درخشش وجود مبارک اولیای الهی در میان مردم زمانه‌شان، همواره باعث می‌شد حاکمان و کینه‌وزران، یاران و دوستان ائمه اطهار(ع) و در بسیاری از مواقع خود آن حضرات را ذیت و آزار کنند. در بسیاری از مواقع وقتی دستشان از آزارهای علنی کوتاه‌بود، به نفرت‌پرانی و شایعه‌روی می‌آوردند اما همان‌طور که در قرآن کریم ذکر شده است: «آن‌ها می‌خواهند نور خدا را با دهان خود خاموش کنند، ولی خداوند نور خود را کامل می‌کند، هرچند کافران خوش نداشته باشند». نور خداوند خاموشی ندارد و با همه این ترفندها و تبلیغات سوء، این خاندان

مشورت و اندرز

برای شروع هر خبری در زندگی، بهتر است از هر لحظه‌ای که واقف به آن امر خیر شدیم، آغاز کنیم اما روزهایی از ماه و سال هست که می‌توانیم به‌عنوان یک نشانه آن‌ها را در تقویم خود علامت بزنیم؛ مثلاً به مناسبت شهادت امام سجاد(ع) برای اینکه از ایشان بیشتر بدانیم، شروع به خواندن آثارشان کنیم. یکی از آثار کمتر شناخته‌شده از حضرت، «رساله حقوق» است. در این رساله ۵۱ نمونه از حقوق ذکر شده است که در ادامه برخی از این حقوق را با هم مرور می‌کنیم.

حق اندرزجو

حق آن که از تو پند می‌خواهد، این است که:

● او را به راه صحیحی که می‌دانی خواهد پذیرفت، راهنمایی کنی.

● سخن را نرم و به فراخور درک او بگویی؛ زیرا هر عقلی، توان رد و قبول هر سخنی را ندارد.

● باید با مهربانی رفتار کنی.

و لا قوه الا بالله.

حق اندرزگو

حق اندرزگو این است که:

● در برابرش نرم باشی.

● دل به او دهی و گوش به او سپاری.

● سخنش را نیک بکاوی؛

● اگر درست بود و سزاوار، خدا را شکر گوئی و بپذیری و قدر دانی کنی.

● اگر آن را نادرست یافتی، متهمش نسازی و بدانی که او در خیرخواهی کوتاهی نکرده است، بلکه دیدگاهش اشتباه است.

● اگر سزاوار تهمت‌ش بدانی، در این صورت هرگز نباید به او اعتنا کنی (و به نصیحتش گوش کنی).

و لا قوه الا بالله.

نکته، به روایت قطب راوندی، نماز دیگری هم وجود دارد که در هر رکعت پس از حمد، ۱۰۰ مرتبه آیت الکرسی خوانده می‌شود.